

222161

SERIA

C

NUMĂRUL

76

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECT. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

PANAIT CERNA

VIAȚA ȘI OPERA LUI.

DE

LUCIAN PREDESCU

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8.—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE”

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei.

Seria A. „ȘTIINȚĂ PENTRU TOȚI”.

Nr.

1. **Cum era omul primitiv** de I. SIMIONESCU.*
2. **Viața omului primitiv** de I. SIMIONESCU.*
3. **Gazurile Naturale** de I. SIMIONESCU.*
4. **Albina** de T. A. BĂDĂRĂU.
8. **Furnicile** de T. A. BĂDĂRĂU.
9. **Viața plantelor** de I. SIMIONESCU.*
- 10—11. **Pastor** de C. MOȚAȘ.
14. **Porumbelii mesageri** de V. SA-DOVEANU.
15. **Planeta Marte** de ION PAȘA.
16. **Dela Omer la Einstein** de GENERAL SC. PANAITESCU.
17. **Cum vedem** de DR. I. GLĂVAN.
18. **Razele X** de AL. CIȘMAN.
19. **Omul dela Cucuteni** de I. SIMIONESCU.
20. **Protozoarele** de I. LEPEȘ.
21. **Fulgerul și trăsnetul** de C. G. BRADEȚEANU.
22. **Nebuloasele gazease** de M. E. HEROVANU.
23. **Bacteriile folositoare** de I. POPU-CAMPEANU.
24. **Scrisori cerești (Meteorite)** de I. SIMIONESCU.
25. **Din istoricul electricității** de STEL. C. IONESCU.
26. **Mercur și Venus** de C. NEGOIȚĂ.
27. **Reumatism și arterioscleroza** de DR. M. CĂHĂNESCU.
28. **Oameni de inițiativă** de APOSTOL D. CULEA.
29. **Henri Ford** de ING. N. GANEA.
30. **Musca** de I. MUREȘANU.
32. **Cifrele** de G. M. LĂZĂRESCU.
33. **Animale de demult** de I. SIMIONESCU.
34. **Lămurirea potopului** de I. SIMIONESCU.
35. **Din viața oamenilor întreprinzători** de APOSTOL D. CULEA.
36. **Societatea națiunilor** de ARTUR GOROVEI.
37. **Ficatul și boala lui** de DR. M. CĂHĂNESCU.

Nr.

38. **Electrochimia și electroliza** de N. N. BOTEZ.
39. **Noțiuni de electricitate** de ING. CASETTI.
40. **M. Berthelot** de CĂPIT. M. ZAPAN.
41. **Izvoare actuale de energie** de E. SEVERIN.
42. **Goethe ca naturalist** de PROF. I. SIMIONESCU.
43. **Viața'n munți** de I. SIMIONESCU.*
44. **Principii de biologie** de I. SIMIONESCU.
- 45—46. **Fauna Mării Negre** de BĂCESCU. M. și CĂRĂUȘU S.*
47. **Vitaminede** de DR. N. GAVRILESCU.*
49. **Petrolul** de I. SIMIONESCU.*
50. **Șobolani și șoareci** de PROF. RADU VLĂDESCU.*
51. **Viața la Ecuator** de I. SIMIONESCU.*
52. **Viața la tropice** de I. SIMIONESCU.*
53. **E. Roux** de PROF. DR. G. MARINESCU.*
54. **Cutremururile** de I. SIMIONESCU.*
55. **Cum birue viața** de DR. VASILE ZAHĂRESCU.*
56. **Plante carnivore** de I. POPU-CAMPEANU.
57. **Chihlimbarul** de A. RABICHON*
58. **Newton** de O. ONICESCU.*
59. **Fluturii de zi** de I. SIMIONESCU.*
60. **Fluturii de noapte** de I. SIMIONESCU.*
61. **Glande cu secreție internă** de PROF. DR. C. PARHON.*
62. **Sarea** de PROF. I. SIMIONESCU.*
63. **Circulația materiei** de PROF. I. SIMIONESCU.*
64. **Păseri de apă** de C. S. ANTONESCU*
65. **Flori de primăvară** de I. SIMIONESCU.*
66. **Din viața marilor fizicieni și chimiști** de C. ALLACI.*
67. **Descartes** de O. ONICESCU.*
68. **Stele noul de C. ARGINTEANU.***
69. **Strejăria** de V. GHEȚEA*
70. **Invățătura în Indii** de TH. SIMENSCHY*
71. **Plante străine din comerț** de I. POPU-CAMPEANU*

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI”.

Nr.

2. **Despre tovărășii** de PREOT. C. DRON.
3. **Despre scarlatină** de DR. I. GHEORGHIU.
7. **Morcovul și alte legume** de P. ROZIABE.

Nr.

8. **Sifilisul** de DR. E. GHEORGHIU.
10. **Votul obștesc** de A. GOROVEI.
14. **Palagra** de PROF. V. BABEȘ.*
15. **Alegerea semințelor** de C. LAERȚIANU

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE DIN LUMEA LARGĂ

PANAIT CERNA

VIAȚA ȘI OPERA LUI

DE

LUCIAN PREDESCU

VIAȚA LUI PANAIT CERNA

Numele de Cerna e un pseudonim, cu care poetul a semnat în publicistică și pe care l-a luat după numele satului în care se născuse.

Numele de familie al poetului e Stanciof. El s'a născut la 25 Septembrie 1881, în satul Cerna din județul Tulcea, sat locuit de Bulgari și Români. Pe tatăl poetului îl chema tot Panait, a fost învățător în satul Cerna și era de origine bulgară din satul Șumla. După ce școala primară din Cerna e trecută sub conducerea primului învățător român, Eftimie Vâlcu, la 1 April 1879, Panait Stanciof mai funcționează vreun an și jumătate și fuge în Bulgaria, — urmărit fiind pentru agitații iredentiste în România, — de unde nu s'a mai întors. Așa că, micul Panait nu și-a cunoscut tatăl de loc.

În schimb, mama poetului, Maria, era o țărăncă umilă și nevoiașă, fără cultură, de origine românească, după cum a și rămas, cu toate că era soția unui înfocat bulgar; românismul și firea mamei au fost moștenite de poetul de mai târziu.

Ca să-și poată îngriji copilul, să-i dea o educație aleasă și să-l poată da la școală, Maria se recăsătorește cu

un român, Naum Costea, de meserie agricultor.

Panaît Stanciof învață școala primară — probabil cu învățătorul român, Vâlcu — în satul natal. Urmează apoi la liceul „N. Bălcescu“ din Brălla, unde se înscrie la 1893.

Dințr'un început, la liceu, Panaît învață foarte bine. In cele patru clase din inferior obține premiul întâi. Numai la gimnastică n'are aptitudine, având note mici, ceea ce îl determină să ceară scutire de gimnastică. Se crede că poetul de mai târziu, încă din clasa II-a liceală începuse să scrie versuri.

Licealul Panaît Stanciof era inteligent și citea foarte mult pe Zola, Goncourt, Manpassant, Goethe, Baudelaire, Strindberg, etc. Preocupat de aceste lecturi, cu care își perdeea nopțile, școala trece pe planul al doilea; așa că nu mai ia premii, iar în clasa 7-a, până în Crăciun, ajunge să fie notat „mediocru“. Dar tânărul Stanciof, care nu se dădea în lături dela orice sforțări intelectuale, ironizat fiind de colegii săi că un nou școlar i-a luat-o înainte, se ambiționează, se pune pe citit și iese, la sfârșitul clasei a 7-a, întâiul.

Panaît Stanciof își cunoștea totdeauna datoria, și când era vorba de vreun examen, din noapte făcea zi și-l lua. Pe lângă că era muncitor, Panaît era dotat cu o inteligență vie — după cum am spus, — combinată cu o atenție complexă. Se povestește că era suficient să ridice ochii de pe cartea pe care o citea cu atenție, la tabela cu formule matematice, ca imediat să atragă atenția profesorului asupra unei greșeli.

Pe lângă aceste calități intelectuale și pe lângă ambiția care-i impulsa aceste calități, iată-l pe tânărul licean descris și în alte perspective sufletești, de către un coleg de al lui de clasă:

„Unul (Panaît Stanciof), mi-a atras atenția imediat (în clasa V-a). Vorbea ceva despre Coșbuc.

Vorbea pripit, sorbindu-și cuvintele, agitat, tremurând de ciuda contrazicerilor și voind parcă să sară din bancă să vie și mai aproape de colegul pe care voia să-l convingă. Figură comună. Luminată, însă, de doi ochi limpezi, frumoși, expresivi, în cari citeai cu înlesnire toate stările lui sufletești“.

„In raporturile cu profesorii și colegii, cari îi prețuiau talentul și-l încurajau, aceleași salturi, aceleași schimbări de o bruschetă neobișnuită. Intâi duios, atent, recunoscător, apoi ironic, disprețuitor, capabil să-i sacrifice pentru un joc de cuvinte. Mai târziu, pocăit, regreta înțepătura, ca să-i prindă din nou în sfârcul biciului. Să te superi pe el era greu, căci veselia exuberantă cu care-ți arunca mica lui săgeată, îi da mai mult o nuanță de zburdălnicie. Erai în fața unui ștregar teribil și trebuia să râzi de nebuniile lui chiar când te dureau“,

Cât timp urmează liceul la Brăila, fiind sărac, Panait Stanciof trebuie să-și câștige existența prin muncă. El meditează fiul unui grec comerciant, Nicopol, care, în schimb, îi dă masă și adăpost.

Vacanțele de vară din clasa I-a și a II-a le petrece la prietenul și colegul său, P. Bucur, în comuna Bordei-Verde. La începutul anului școlar 1895, în clasa III-a, Panait pleacă dela Nicopol, din cauza unei chestiuni de care a fost învinuit pe nedrept, dar unde, mai târziu, s'a reîntors. Plecând dela Nicopol, locuște în strada Mihai-Bravul, împreună cu colegul Bucur. Dar e nevoit să se despartă de Bucur, deoarece destăinuise acestuia că doctorul l-a găsit bolnav de piept, și se mută la familia Dumitrescu, unde meditează niște copii.

Femeia, iubirea, nu-l preocupau deloc pe tânărul Stanciof; pentru el femeia, iubirea erau poezia: ele nu-l preocupau decât atât cât puteau să-i înspire un vers frumos. Căci în el începuse să se nască poetul de mai târziu! Intr'adevăr: în clasa

V-a compune poezia *Prometeu*, în a VI-a frumoasa poezie *Trei zburătoare*, căreia i-a dat, apoi, forma definitivă. Tot atunci încearcă să colaboreze pe la reviste. În vacanța mare a clasei a IV-a publică prima poezie, *Trecutul* (după Lenau), în „Foaia interesantă“ din 24 August 1897 a lui G. Coșbuc; în clasa V-a publică poezia *Nocturnă*, în „Floarea Albastră“ din 1 Noemvrie 1898; iar cu un număr mai înainte, „Floarea Albastră“ scrisese la „Poșta Redacției“: „P. Cerna. Dați-i înainte“.

Incurajat, Cerna continuă să scrie. În clasa VI-a publică o recenzie asupra volumului de versuri, *Nocturne*, al lui D. Nanu, în revista „Ovidiu“ din Constanța, la 15 Decemvrie 1899“. Recenzia e iscălită: „P. Cerna — Brăila Noembrie 1899“.

La „Ovidiu“ Panait continuă să publice, anume poezia *Isus*, (alta decât cea cunoscută), în numărul din 1 Februar 1900, deci când era în clasa VII-a. Cerna mai încercase, între timp, să publice în „Ovidiu“ și o recenzie despre volumul de versuri al lui Radu Rosetti, *Valuri*, dar ea n'a apărut.

Prin intermediul lui Munteanu-Râmnic, Cerna încearcă, în Februar 1899, să colaboreze la revista lui Artur Stavri, „Pagini literare“; dar e refuzat și e trecut la rubrica „Corespondențe“ astfel: „P. Cerna. Beție de cuvinte“. Cerna înșă nu se descurajează și în vacanța mare a clasei a VI-a izbuște să publice poezia: Lor... în ziarul „Epoca“ din 9 August 1899. Toate colaborările au fost iscălite: Panait Cerna. Așa dar tânărul poet a căutat să se lepede măcar în publicistică de numele său bulgăresc.

Cu câțiva ani mai târziu, Cerna va regreta debuturile sale din liceu și se va judeca prea aspru, în următoarea scrisoare: „Când mă gândesc că am putut avea curaj să scriu ce n'am găsit bun și de multe ori să susțin lucruri absurde, mă apucă un desgust fără margini de mine însumi, îmi vine

—de ar fi chip să cumpăr toate revistele pe care le-am pătat cu numele meu și să le distrug cu o voluptate de ucigaș, ca să se piardă orice urmă a vremurilor de furie versiferă.

Toți aceia, cari m'au încurajat cât de puțin, mi se par azi niște oribili criminali, demni de ocnă“.

Aceiași atitudine de nepăsare a arătat-o Cerna și atunci când, absolvind liceul în vara anului 1900 directorul i-a așezat coroana pe cap și l-a felicitat.

Iacă cum îl vede Bogdan — Duică în momentul în care absolvise liceul: „Avea un trup mic ca de Japonez, ochii vii, scripitori de inteligență și o față îmbujorată“.

La începutul anului școlar 1900, Panait Stanciof se înscrie la Universitatea din București, la litere filosofie și fizico-chimice. Avusese intenția să se înscrie și la matematici, dar „a fost imposibil; căci riscam să perd cursurile de filosofie“, scria Cerna. Pe urmă s'a lăsat chiar de fizico-chimice și litere rămânând numai la filosofie. Dela științe dezertase la 27 Octomvrie 1900“.

Deziluziile tânărului poet visător iau naștere inevitabil în contact cu realitatea contradictorie. Nu trece decât o lună, două, de când se stabilise în București, și Cerna scrie: „Am plecat din Brăila cu visuri de glorie și fără nici o grijă de ziua de mâine. Visurile nu s'au împlinit, dar grijile m'au luat cu asalt după un asediu de o lună. Viața mea a fost un delir neîntrerupt... R. continuă să-mi trimeată pensia bimensuală de 15 lei și stăruie într'una pe lângă fostul meu binefăcător să nu mă lase pe drumuri, în străini. Dacă poți să faci un bine, stăruie pe lângă El. Bd. sau pe lângă B. D. să-mi găsească o lecție într'o familie, cunoscută, sau roagă pe d-l B. să-mi dea masa, în schimbul serviciilor mele, în marginea posibilului (1 Noemvrie 1900)“.

Totuși, cu toate lipsurile materiale și deziluziile care îl năpădiseră la Universitate, Cerna scrie la 10 Decembrie 1900: „Viața de București n'a schimbat întru nimic fondul (meu) sufletesc. Am rămas același, pururi dornic de senzații noi“.

Ca și'n liceu, Cerna e sânguitor la Universitate. Se prezintă la examene bine preparat și ține conferințe remarcabile.

Pe la sfârșitul lui Noembrie 1900 Cerna ține o conferință, la seminarul de psihologia experimentală, despre „Definiția și metodele în psihologia științifică“, când este viu aplaudat de studenți și laudat de profesor. Dar, în urma acestei conferințe, scrie Cerna că s'a simțit „cam rău“.

Cerna intră în societatea studenților în litere, alături de I. Petrovici, Petre V. Haneș, Caracostea, etc., unde se țineau conferințe săptămânale. Cerna chiar e ales secretarul ei.

La prima conferință pe care o ține la această societate, Cerna începe cu cuvintele „Luând cuvântul, aș vrea să dispun de cutezanța d-lui Friedman, de plămâni d-lui Haneș și de eloquenta d-lui Petrovici“. Introducerea aceasta, de fapt, fusese un mijloc de a-și redobândi calmul, căci se fâstăcise.

Asupra rezultatului acestei conferințe, P. Cerna scrie: Am ținut o conferință „Despre memorie“ A fost expusă clar, deși cam repede, și cu atenție ascultată...; ceea ce a provocat adevărate ovații, a fost replica mea plină de haz la adresa unora din jupiterii mei critici (7 Martie 1901). Profesorul respectiv deasemeni i-a adus laude.

Panaît Cerna era și spiritual. Un membru al societății, plictisit de formalismul care domnea în ea, afirmând că va face altă societate fără icoane și cruci, Cerna răspunde: Da, fără icoane, fără cruci și fără nici un Dumnezeu!

Am spus mai sus, că Cerna duce lipsă la București. Norocul începe, însă, să-l favorizeze: capătă o preparație. La 3 Mai 1901 poetul scrie că prepară o domnișoară. Desigur că la această domnișoară face aluzie Cerna mai târziu, în August 1901, că-i îndrăgostit și că face „sforțări supraumane să-mi tăinuesc stângăciile“.

Indemnat, probabil, tot de aceeași domnișoară, Cerna începe să colaboreze la revista „Semănătorul“ cu pastelul *Noapte de vară*, iscălit *Elvira M.* (probabil numele iubitei). Iar Al. Vlahuță, conducătorul revistei, face însemnarea următoare, în acelaș număr, la rubrica „Răspunsuri“: Nu vă puteți închipui cu ce plăcere v'am citit versurile (e vorba de *Noapte de vară*). Frumoase, frumoase, în toată puterea cuvântului. E sentiment, e formă, e tot ce trebuie. Ne-am bucurat par'c'am fi găsit o comoară“.

Din 1904, apoi, Cerna va colabora la „Semănătorul“ cu numele său literar.

Tot în 1901, Cerna începe colaborarea la revistele: „Convorbiri literare“, cu traduceri din Fr. Coppé și Baudelaire, la „Noua revistă română“ (a lui Rădulescu-Motru) cu poezia *Isus* și la „Revista Modernă“, cu poezia *Tristețea Leonorei*, în Nr. 8 ai revistei, iar în Nr. 11, „Revista Modernă“ înseamnă la „Poșta Redacției“: „P. C. Mulțumim. Când le va veni rândul“. Rândul a venit apoi, căci Cerna va continua să apară în coloanele „Revistei Moderne“.

Pe lângă succesele publicistice, norocul îl va face pe Cerna, în toamna lui 1901, profesor suplinitor la Institutul Moteanu din București, deși e numai student.

Am văzut că, încă din liceu și cu ocazia conferinței dela Seminarul de psihologie experimentală, Cerna se simțise bolnav.

Așa că, în August 1902, pleacă la Brăila. Aci

face băi la Lacul-Sărat și prepară un elev. Se pare însă că se simte mai bine, căci dorește să se întoarcă la București.

La 23 Octombrie 1902 se află, într'adevăr, întors în Capitală, când scrie: „La arhivele Statului (din București) va avea loc un concurs pentru ocuparea slujbei de copist. Condițiile sunt: calitatea de Român, serviciul recrutării, examen de paleografie veche română (chirilice) și istoria Românilor. Poate numai ultima condiție nu o îndeplinesc. Tu știi că bulgara o posed, de rusă am ceva idee slova veche, idem.

Cu toate acestea, Cerna n'a putut intra la Arhivele Statului.

Pe de altă parte, boala progresează. La 15 Noiembrie 1902 el scrie: „Sunt bolnav și fără nici un ban. Mi-i imposibil să mai rămân în București. Acum văd lămurit viitorul: întrerup Facultatea. Există o singură mântuire: bursa“.

Deși, din cauza mizeriei și a boalei, care începuse să-l îngrijoreze, Cerna era deprimat sufletește, totuși el nu s'a plâns niciodată, ci spera intens într'o viață mai fericită.

E o concordanță admirabilă între felul lui de a se comporta față de viață și între poezia sa. Ca și'n viața de toate zilele, vom vedea că Cerna, în poeziile sale, se va ridica deasupra durerii și va proclama dorul de viață, fericirea!

În 1904, Cerna revine la catedra dela institutul Moteanu, unde va sta până în 1905.

Am spus că Cerna, sub inspirația unei domnișoare pe care o medita, debutează în 1901 la revista „Semănătorul“ cu pseudonimul *Elvira M.* După trei ani, în 1904, Cerna reia o colaborare la „Semănătorul“, trimițând poezia *Zece Mai*, pe care o iscălește cu inițiala *P.* Drept răspuns, rubrica „Răspunsuri“ din revistă, scrie: *P. Ploest. (?)* Una se

publică în numărul acesta (e vorba de *Zece Mai*. N. P.). Celelalte urmează; vă rog să ne dați numele și adresa Dv. Și mai așteptăm cu dragă inimă, și altele“.

Între timp asistă la reprezentația, pe scena Teatrului Național, a piesei *Manasse* de Ronetti-Roman. Piesa îl impresionează profund și se hotărăște să scrie și el piese de teatru. Dar, scurtul timp al vieții nu i-a dat răgazul necesar.

Iată cum îl vede, în 1904, V. Savel: „Un om de statură mică, nervos, cu ochii mari, cenușii aproape, așa era de întunecat albastrul lor. Privirea lui aci limpede, aci turburată.

Ce taină ascundea îndărătul frunței lui mari, boltită, cine ar putea să mi-o spue oare?“.

Între timp, boala de piept a poetului progresase.

Titu Maiorescu, pe care Cerna îl cunoscuse mai de mult, intervine cu autoritatea sa și poetul e trimis, în 1905, la Sinaia, după ce fusese mai întâi examinat de doctorul I. Cantacuzino. La Sinaia este dat în îngrijirea doctorului Mamulea. Iată ceea ce scrie P. Cerna lui T. Maiorescu: Aerul e întremător, dar mâncarea e uneori așa de proastă, încât mă face să regret cantina universitară. Apoi disciplina — disciplina spitalului e cam severă față de mine. Eu aș vrea să fiu ceva mai liber, să caut și să fac legături de prietenie, să alerg slobod toate cărările — dar domnul doctor Mamulea îmi hăcuiește regulat aripioarele“.

După două săptămâni, Cerna scrie iar lui T. Maiorescu: „Aștept ca noul intendent să mă trateze mai omeneste. Parcă lucrurile au luat o întorsătură mai satisfăcătoare.“

La 26 Mai, Cerna se întoarce pentru două săptămâni la București, ca să-și deie examenele la Facultate. Reîntoarcerea în Capitală nu i-a făcut bine, așa că, la o nouă examinare, doctorul Canta-

cuzino comunică lui T. Maiorescu, că Cerna a slăbit și că trebuie să se întoarcă la spitalul din Sinaia.

Poetul e nevoit să se întoarcă la Sinaia, de unde scrie lui T. Maiorescu; „Sunt în Sinaia dela 21 Iunie. Cu sănătatea stau foarte bine și sunt cu atât mai mulțumit, cu cât în timpul acesta m'am deprins să muncesc regulat și spornic. Am învățat toate caetele d-lui Crăciunescu. Greul a trecut. Iau, iau licența!... De aceia vă rog să încuviințați să părăsesc Sinaia la 26 August, ca să am timp să citesc la Biblioteca Academiei sau aiurea“.

Intr'adevăr, în Septembrie 1905, Cerna părăsește definitiv Sinaia. Cu acea ocazie, în el se redeșteaptă, oprimat după luni de suferinți, dorul puternic de viață, care i-a caracterizat totdeauna viața și opera. Poetul scrie atunci unui prieten: „Doctorul mi-a spus că sunt scăpat, scăpat de tot. Trăiască viața! Măine sunt în București“.

Gândul lui Maiorescu, ca și cu cazul lui M. Eminescu, era să scoată din Cerna un profesor Universitar. De aceea, după ce poetul își ia licența în țară, în Iulie 1906, cu nota „magna cum laude“, Maiorescu stăruie să i se acorde bursă pentru străinătate.

Cerna pleacă prin Helveția la Heidelberg, apoi la Berlin, ca să urmeze literele. De aci, scrie că „tare mi-e dor și tare mi-e jale de țara noastră“. După ce stă trei ani la Berlin, fără a-și lua doctoratul, Cerna scrie „Am băgat de seamă că pentru catedra mea (universitară, N. P.) n'aveam ce să caut la Berlin. Deci, trebuie să mă duc la Leipzig“, unde plec acum să termin într'un an ceea ce trebuie să fac în trei. Intr'adevăr Cerna se duce la Leipzig, întreținut fiind întâi de cotizațiile membrilor revistei „Convorbiri literare“, apoi printr'o

bursă de stat, însă fără a putea să-și deie doctoratul într'un an, după cum promisese. În drum spre Leipzig, a fost de câteva ori prin țară.

La Leipzig, Cerna face cunoștința lui I. L. Caragiale, a cărui inteligență îl impresionează mult pe poet. Iată cum vede Cerna pe marele dramaturg :

„Zilele acestea (Dec. 1910) a fost Caragiale pe aici (Leipzig). E, de sigur, una din cele mai bogate inteligențe pe care le-a produs neamul nostru. Ce împletire curioasă de sofism și adevăr, de ironie și duioșie ! Nu știu cum, dar, când mă gândesc la dânsul o combinație imposibilă îmi vine în minte : un mărăcine care ar face flori rare“.

La Leipzig, Cerna frecventează următorii profesori : Rösler, la Romantismul german ; pe Volkelt, la filologie ; pe Wundt la filozofie ; pe Förster la literatura engleză ; apoi pe Windelband, Erich Schmidt, Riehl, etc. Dar, dintre toate materiile pe care — în majoritatea cazurilor — le frecuenta pentru cultura generală, Cerna se dedă filozofiei, în care avea și gândul sa-și ia doctoratul.

La 18 Iulie 1912, poetul scrie că teza de doctorat e gata. Dar va mai trece un an de zile.

La început, se pare că Cerna își pusese în gând să trateze la doctorat următorul subiect : *Die philosophische Gedankendichtung* (Poezia filozofică de idei). În urmă își schimbă subiectul și-și trece teza în 1913 cu subiectul : *Die Gedankenlyrik*. Teza obține un succes foarte mare. Ea fusese, la 1 Mart. 1913, preluată de către Secția II-a a Facultății, în urma avizelor favorabile date de profesorii Volkelt și Spranger. Teza e dedicată protectorului T. Maiorescu și e iscălită P. Cerna.

Odată doctoratul luat, scăpat de povara unei griji, în Cerna izbucnește iar acelaș dor puternic de viață. Căci scrie : „Sunt liber, liber, liber ! Pe

aici (Leipzig) mai rămân vreo trei săptămâni: după aceea mă duc în lumea toată. Unde? Nici eu nu știu singur până acuma.

N'am avut încă vreme să mă desmeticesc din greul zilelor din urmă și să făuresc cu mintea limpede, planuri de viitor“.

Intre timp, în 1909, făcuse parte dintre membrii cari fondaseră Societatea Scriitorilor Români.

Dar vulturul avea să se prăbușească, rănit, din înălțimile sale, iar protectorul să nu-și poată aduce la îndeplinire binefacerea sa.

Cerna, imediat după doctorat, e lovit de pneumonie, chiar la Leipzig, și tot acolo moare, departe de țară, la 26 Martie 1913.

Rămășițele celui ce a iubit cu ardoare viața, deși vitregiile soartei îl loviseră într'una, sunt aduse în țară și înhumate la cimitirul Bellu din București.

Inchei cu vorbele lui V. Savel, care l a caracterizat pe poet foarte exact:

Cerna „aparținea prin naștere celor învinși, căruia i-a fost dat să lupte, să învingă aproape, trecând prin greutăți ce nu i-au înlădiat firea și să cadă învins tocmai atuncea când nădăjduia mai mult. O viață grea, de muncă neîntreruptă, țesută din fir de mizerii pe care și-a tors visurile lui. A înțeles însă de timpuriu o parte din tainele ce ascund natura și anii l'au făcut să vadă și să înțeleagă tot mai mult. Iubia viața cu pasiune, o iubea cu patima aceluia ce parcă presimte că nu-i va fi dat să se bucure multă vreme de ea; „de-aș mai trăi doi ani“, vorba aceasta devenise ca un refren la dânsul“.

OPERA LUI P. CERNA.

I. CERNA POET.

Poezia lui Panait Cerna e o slabă reminiscență a curentului eminescian. În parte, Cerna s'a desbrăcat de pesimismul lui Eminescu, introducând în poezia sa o formă contrară, nu ca element brut poetic, ci ca reacție: optimismul. Optimist e Cerna prin aceea că reacționează contra răului, a suferinței, și are speranța că ele pot fi zdrobite prin o încredere adâncă în viață. Așa dar, ceea ce face pe Cerna să iasă din sfera influenței eminesciene, e reacționismul său. Prin această notă nouă, Cerna trăește azi ca poet.

Am spus că Cerna, ca și Eminescu, vede răul și suferința lumească, care se reflectă și în natură; deci, între acești doi poeți e asemănare de fond, de material brut poetic, de cauzalitate a inspirației poetice. Dar, atât timp cât Eminescu ia parte activă la suferința umană și nu are puterea de reacție, Cerna se ridică deasupra ei, reacționează și proclamă „dorul de viață”, fericirea; Cerna e, deci, optimist prin reacționismul său.

Dar, și V. Alecsandri a fost optimist. Există totuși o deosebire mare de cauzalitate între optimismul cernian și cel alecsandrian. Anume: optimismul lui Alecsandri constă în faptul că el vede lumea în bine; optimismul lui Cerna constă în faptul că

el crede și speră să combată răul, suferința omească. Deci, bazele sunt contrare.

Așa dar: pecetea poeziei lui Cerna are două fețe: una pesimistă, formată din materialul brut poetic de inspirație ca fond: alta optimistă, prin reacționismul său, ca formă. Forma formează originalitatea poeziei lui Cerna.

* * *

Din punct de vedere afectiv, poezia lui Cerna prezintă două ramuri distincte: lirismul propriu-zis și poezia patriotică și socială.

Poezia lirică propriu-zisă

Am spus că optimismul lui Cerna constă în combaterea suferinței umane.

Ce-i suferința? „geamănă cu noaptea“. Deci, întunecată, oarbă, puternică.

Ce face suferința? „pregătește spinii“ (Lui Leon Tolstoi); deci, e dureroasă.

Ca și la Eminescu, natura ia parte la suferința poetului:

Mi-o spun, șoptind și frunzele cununei

Ce cu eternul chin m'a logodit!...

(*Torquato către Leonora*)

Sau:

— „In nopțile de Mai senine

E atât de blândă-a lunii rază

Și totași firea plânge'n sine

Și trandafirii lăcrămează...

(*Tristețea Leonorei*)

Durerea totuși e necesară, căci ea crează poezia și-i dă strălucire:

Mai puternic strălucește floarea care a plâns mai mult. .

(*Printre lacrimi*)

Poezia, pentru Cerna, e un ideal greu de ajuns:

Aș vrea să mă înalț la tine,
Dar lumea ta e sus, prea sus.
Și'n noaptea undelor haine
Rămân cu dorul meu nespus.

(Ideal)

Și mai frumos, dar cu oarecare influență eminesciană:

Cu raza ta mă nasc deodată
Cu dânsa viața-mi se închee

(Ideal)

Și poetul știe că nu poate ajunge idealul, poezia perfectă, și atunci capătă accente de revoltă:

Destramă-te mai repede, o, noapte,
În drumul vecinicii!
De ce n'am aripile vijeliei
Să mă înalț la pulbera de stele
Și să le sting
Sub fâlfăirea aripelor mele
Să vie sfântul „măine” mai curând!

(Noapte)

Și aceeași neputință:

Iar de-am rivni la cer — aripi, de unde?

(Dura lex)

Durerea, după Cerna, mai are un rol practic: ea dă omului tăria sufl tească:

Din suferinți abia 'ndurate
Ne-am făurit armuri de tier.

(În peșteră)

Până aci am arătat că școala suferinței eminesciene a influențat în mare măsură pe Cerna. De acum vine partea originală a poeziei cerniene, reacționismul, proclamarea dorului de viață, fericirea.

Pe lângă că, după cum am văzut, durerea dă

tărie sufletească, dar durerea e chiar creatoare :

S'aducă laudă și dar
Durerei celei *roditoare*.

(*Trei sburdătoare*)

Deci, trebuie să nădăjduim, căci nădejdea e „floare de lumină“, afirmă Cerna în aceeași ordine de idei. Mai mult.

Nădejdea :

Harnic țese flori la haina amăgirii ce nu minte
Și, dansând divine dansuri între spade și morminte,
Ea pe margine de groape dulce candelă așează
Dând drumeților veciei a veciei sfântă rază...

(*Lui Leo Tolstol*)

Prin urmare, să înlăturăm durerile :

Dar azi, când stau vârtejuri grele
Să ne răpună orice-avânt,
Noi trecem fără păs prin ele
Ș'aproape izbucnim în cânt.

(*In peșteră*).

Sau :

O, suflete, zâmbeste mereu și nu căta
Să rupi un văl, sub care vei găsi numai iadul !

(*Către Ines*)

Și toate acestea, îndemnați de setea de viață :

Sus fruntea ! E o lume ce n'ai văzut-o încă :
Viața năvălește cu furia dintâi.
Iar cerul tot, surâde din pacea lui adâncă.
Spre el, spre el ! Cu ochii în raza lui rămâi !...
O dragii mei prieteni ! Luptați, cântați, iubiți..
Să faceți o virtute din setea de plăcere !
Rămâneți pururi veseli, nebuni și fericiți...

Căci :

Ai numai o viață, și ar fi fost păcat
Să mori fără cunoaște comoara ei deplină...

(*Dura lex*)

Și prin ce mijloace să uiți de suferință și să devii vesel, dornic de viață, fericit?

Prin cântare :

Mai bine cântă-mi de noroc,
Suind voios în slavă.
Mai bine adu tânăr foc.
În inima-mi bolnavă...

(Cântec)

Căci :

De mult ne-am fi dorit pământul
De mult ne prăbușam în el
De nu era pe lume cântul
În drumul nostru fără țel.

(Privește'n noaptea luminată)

Prin cântecul naturii :

Un imn de blândă primăvară
Li alina durerea vie.

(Trei zburătoare)

Prin iubire :

Și sufletul meu prinde din nou să se'nsemine,
De cum te-arăți privirii setoase, de departe,
Strălucitoare, pură, ca mugurii de Marte....

(Din depărtare)

Sau :

De cum mă simt sub ochii tăi, măreții.
Și patimi și dureri adorm de-odată :
Ca cel dintâi surâs al dimineții,
Așa îmi simt ființa de curată...

(Sonet)

Sau :

Așa un zâmbet, o privire
Ridică sufletele slabe
Și toate lacrimile noastre
Ni le preschimbă în podoabe.

(Dedicația II)

Sau mai precis, și cu un puternic strigăt de viață:

Iubiți-vă! *Beția de viață*
 A celor de demult în voi să'nvie
 Aceasta este clipa pentru care
 Ne ducem jugul, toți cu resemnare...

(Șoapte)

Căci iubirea dă tăria necesară oricărei reacții:

Puteri, ce puneți între noi hotare!
 Amenințați, loviți, răniți mai tare!
 C'un zâmbet în luminile privirii,
 Cu milă și blândețe vă primim;
 Nu tremurăm la gândul nimicirii:
 Noi suntem mai puternici; noi iubim...

(*Inseninare*)

Dar Cerna recomandă iubirea ușoară, idilică:

Amor, drag copil cu toane.

BCU Cluj / Central University Library Cluj (*Amor*)

Deoarece iubirea aprigă provoacă durere:
 Că'n iubirea fără margini este marginea durerii.

(*Lui Leon Tolstoi*)

Așa-dar, iubire suavă, idilică:

Dormi tu, iubita mea? Dormi lin, dormi lin,
 Pierdută în visări amăgitoare!

Dormi lin, dormi lin, iubita, mea visează!

Cum nu sunt serafimul tău de pază,
 Să te privesc cum dormi suspinătoare...

(*Chiemare*)

Sau:

Se trezesc săruturi mii
 Și se zbat la gura-i mică:
 Gingași pui de turturică,
 Prinși la cuibul lor, de vii.

(*Amor*)

Din cauză că iubirea alină suferințele, pentru
 Cerna iubita e bună:

Și să mă uiți de tot — că tu ești bună
 Și, de-ar ajunge plânsul meu la tine,
 Tu n'ai cunoaște fericiri depline.
 Căci mila va veni să le răpună.

(Sonet II)

Și iată cum își vede Cerna iubita :

Supuși sau suflete haine
 Sub ochii tăi îngenunchează
 Ah, ochii tăi ce smulg suspine
 Și ard ca soarele'n amiază!...

(Tristețea Leonorei)

Am spus în biografia lui Cerna, că acesta, cu toate mizeriile materiale, cu toate deziluziile pe care le-a îndurat și cu toată boala sa necruțătoare nu s'a plâns niciodată și a continuat să spere într'o viață mai bună, cu clipe fericite.

Acelaș proces psihologic s'a întâmplat și în poezia poetului. O astfel de identificare perfectă a omului cu opera sa, se găsește cam rar în literatură. În orice caz exemplul de față justifică pe deplin critica științifică, ignorată de criticii puri.

Inclinat de pe băncile liceului către filosofie, studiind apoi la Universitatea din București și la cele germane aceeași materie, trebuia ca poetul să încerce să scrie și poezii cu oarecare fond filosofic.

Dar în aceste poezii, Cerna pierde din spontaneitatea celorlalte poezii (lirice—propriu zise, patriotice și sociale); aci, în poezia filosofică, lipsește anume, spontaneitatea ideilor, legătura imediată între acestea din urmă și vers. Sentimentul e rece voit cu chin redat, contrar celorlalte genuri de versuri cerniene.

Omul e-o Dumnezeire ce se caută pe sine,
 Dar se vede împărțită — și se crede că-i alt-cine...
 Căci în toți e-un singur suflet, dar acela nu se vede,
 Alții o să înțeleagă ce azi ochiul nu mai crede.

Alții vor pricepe odată, când s'o răzbuna furtuna,
 Că acela ce răpune cu răpusul este una —

Și vor scrie adânc în inimi, după veacuri de mizerii,
Că'n iubirea fără margini este marginea durerii!

(Lui Leon Tolstoi)

Iată și nașterea din soare a pământului și a luni :

De când s'a rupt din trupul lui de foc
Acea ce cu el fusese una ;
De când și-a fost găsit în cer un loc
Regina roiului de stele, luna...

Rupt din soare, pământul rătăcește perso-
nificat :

Trist ca un suflet fără de iubire,
Și singur ca un îngropat de viu,
Pe drumul lui deapurarea pustiu,
Călătorea pământul, în neșire

Și iată cum simbolizează poetul apariția nopții
și a zilei : BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pământul era...
Cu aripi două : una de lumină,
Și alta de'ntunec înstelat...

Odată pământul despărțit de soare, suferă intens
răutatea și tristețea omenească pe care a fost so-
rocit să le suporte. De aceea, pământul cere soa-
relui, tatălui, să-l primească iar la el :

Să stingă setea mea de adorare,
Pe nimeni n'am afar' de tine, soare !
O văd, o simt : tu singur m'ai iubit !
Pe tine te zăresc în înălțime —
Pe tine te aud din adâncime —
Și numai pentru tine m'am gătit...
De când m'am rupt din sufletul tău, tată,
Am cunoscut ce-i bine și ce-i rău —
La tine-i slava și iubirea toată :
Primește-mă napoi la sânul tău,
O, soare, soare.
Auzi-mi ruga mea mistuitoare
Și stinge dorul meu nemărginit !

(Ruga pământului)

Iată și o admirabilă simbolizare a dorului:

Ce viu sclipesc sub cer Bucegii !
Numai eternul Vârf-cu-dor,
Instrăinat de lumea noastră,
Se perde'n taina unui nor...

Zadarnic razele de soare
Vor să destrame vălu-i greu —
Zadarnic cearcă să-l pătrunză
Și sufletul, și ochiul meu :

El în de el petrece singur,
Ca geniul cu gândirea lui —
Nu-l mișcă vuetele vremii
Nici rugăciunea nimănuui...

(*Vârful cu dor*)

Iată și simbolul avântului poetic și al decăderii lui :

E pace ca'n străvechi altare —
Duiosul, sfântul cântăreț
Căzu din slăvi amețitoare —
Și iată vulturul măreț
Scăldat în cald apus de soare.

Porni din culmi, ca o furtună ;
Dar și-a'nfrânat avântul jos,
Tăind cerc larg și maiestos —
Făcând din zborul său cunună
De-asupra crucii lui Cristos.

(*Trei zburătoare*)

Sau, aceeași simbolizare :

Trecea un meteor, pe sus,
Lucind senin și drag nespus...
Dar iată ! Cade la pământ
Din înălțimea lui curată...
Ce s'a făcut atât avânt
Și strălucirea de-altă-dată ?

Și comportarea poetului față de murdăria lumii

...Te'naltă, gând, și luminează!
În lumea noastră 'ntunecată,
De griji și patimi vânturată
Se stinge-a sufletului rază —
Rămân măreți și fără pată
Numai acei cari planează.

(*Ad Astra*)

Pe lângă personificările și figurile reușite, pe care le-am întâlnit până acum, iată încă unele :

Cum se leagănă pe cale
Doina'n frunză clătinată,
Cum se leagănă a jale
Și suspină valea toată.

(Floarea Oltului)

Sau :

Repezind în ramuri
Lacrimi șirag,
Tainic trece vântul
Prin păduri de fag

(Cântec de noapte)

Sau :

În amurg pe'ntinsa mare,
Soarele de mult s'a stins ;
Și lumina zilei moare
Ca ecoul unui plâns . . .

(Trecut)

Sau :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Câte-o stea, căzând de veghe,
Spre culcuș își face cale.

(Floarea Oltului)

Sau :

Și-aduce aminte marea de jertfele iubirii
Ș'aprinde în adâncuri un cer și pentru ele.

(Legenda unei stânci)

Sau :

Târziu, — când pe ruine doar moartea mai veghează,
Întârziat aievea un plâns tot mai durează . . .

E-o agonie lungă de note ce'nfioară,
De parcă lumea-i moartă de veacuri și durerea
Tot mai trăește încă, să-și mistue puterea
Și tremură nebună și plânge să nu moară.

(Nocturnă)

Cerna a abordat și pasteluri, dar nu pastelul pur static (Cerna n'a scris nici o poezie epică), ci însuflețit, plastic, gingaș, de cele mai multe ori plin de vioiciune idilică.

In glas au aiurări de liră.
Pe frunți, un răsărit de zori;
La șipot, unde poposiră,
S'au adunat privighitori...

(April)

Dar, mai ales, *Noaptea de vară* și *Primăvara*
pot sta alături de *Sara pe deal* și alte pasteluri
ale lui Coșbuc.

In apus e luptă'ncinsă
Intre noapte și lumină...
Ziua 'ngenunchează'nvinsă,
Codrul, apele, suspină...
Umbre moi întinde ceața,
Pe când raze cad în zare:
Steaguri lungi plecate'n fața
Unor oști biruitoare

(Noapte de vară)

Sau, mai multă gingășie, animație, idilic:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trandafirii aurorii
Sunt obrazii ei.

Și rădvanul de lumină
Trece scăpărând —
Brazi și paltini i se'nchină
Freamătă pe rând;

Apele i-aruncă perle,
Când o simt trecând;
Grauri se rotesc și mierle
O petrec cântând.

(Primăvara)

Inclinat fiind spre idilic, Cerna a scris și versuri populare care, două mai ales, sunt poate din cele mai frumoase câte s'au scris în literatura românească în acest gen, prin suavitatea, gingășia, parfumul pitoresc de țară și natură și prin zglo-bietatea versificației.

Iată două strofe dintr'o poezie:

Cum mă bate-un gând de ducă
Pân'la mândra din livadă!
Dar de ce mi se usucă
Busuiocul din ogradă?

De trei zile mă dorește
Mândra inimii mireasă
Dar de ce se tot jelește
Oltul meu pe lângă casă?

(*Floarea Oltului*)

Dar, mai ales :

Șoimule ce-mi cazi din sbor,
Ce ți-e glasul cobitor,
Ce ți-e sufletul rănit
Șoimule neogoit.
Ori v'un vultur te-a ajuns,
Ori săgeata te-a pătruns,
Ori iubita te-a lăsat,
Șoimule nemângâiat?

— Vulturul nu m'a ajuns,
Fierul greu nu m'a pătruns,
Iar iubita mea din zori
Mă așteaptă, sus în nori.

Numai sborul mi-l lăsaiu
La isvorul de pe plaiu,
Numai ochii mi-i rotiiu —
Și pe cine îmi zăriiu?
Floare albă legănată,
De voinici înconjurată.

Unul calea-i aținea,
Altul din cofiță bea.
Iar din toți, cel mai viclean
Brațul și-l făcea colan
Și de mijloc mi-o'ncingea
Și din graiu o desmierda,

Mândra când mi-l auzea,
Pieptul tânăr îi creștea,
Față albă-și dăruia —
Fața ei cu stelele
Gâtul cu măргеcele,
Mâna cu inelele.

Și mai știi, măre, ori ba,
 Mândra cine îmi era?
 Dorul tău de astă vară,
 Cu mijloc de trestioară
 Și cu salba legănată
 Ce-i de tine cumpărată,
 Cu inele strălucite,
 Tot de tine dăruite.

— Șoimule, limbă vicleană,
 Nu-mi fi pasăre vicleană!
 Că te-oiu blestema odată
 Să n'ai loc în lumea toată,
 Vulturul să te gonească,
 Aripa să-ți obosească,
 Ghiară lungă
 Să te-ajungă,
 Și să sboare penele
 Prin toate poienele,
 Și să-ți rupă limba rea,
 Cum îmi rupi tu inima!

(Șoimul)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cerna are și câteva poezii slabe, ca: *In fața altarului*, *Romanță*, *Dor*, *Farmec de lună*, etc., dar care sunt prea puține ca să întunece atâtea poezii reușite. Cerna mai suferă de exclamări ca: O! zee! O! frate!; O, țară! cari ieșiseră din uzul poeziei.

Am spus la începutul studiului, că în poezia lui Cerna întâlnim o slabă influență eminesciană.

Intr'adevăr, Cerna a împrumutat puțin și din fondul și din forma poeziei eminesciene.

Câteva exemple:

In faptul dimineții... (Plânsul lui Adam)

Sau:

O, vis al vieții mele, ce-o clipă mi-ai zâmbit

(Logodna)

Sau:

Durează drumuri de lumină

(Zece Mai)

Poezia patriotică și socială.

În poeziile patriotice, Cerna capătă accente vii, puternice.

În poezia *Spre pace*, e vorba de Români din Transilvania. Și ca să-i încurajeze la rezistență și luptă, Cerna le amintește de trecerea lui Mihai Viteazul prin Ardeal, căruia i „s'au aplecat supuși Carpații“:

Ș'o clipă, după un mileniu frații
Viu mânilor și'ntind: se cunoscără...

Mihai a căzut, lovit mișelește, „dar visul lui nu moare“.

Căci:

... mânilor ce s'au întins odată
Se caută și azi cu vechia sete.

Dar timpul trece și „cei puternici ne pun în jug de prunci“; și „nu-i a noastră casa pe care o zidim“.

Pământul pentru care am plâns și suferim,
Pe noi ne-ngroapă numai, iar pentru ei e darnic.

Și'n fața acestor asupriri, Cerna a proorocit războiul mondial, al desrobirii:

Va scutura, c'un geamăt, robia din trecut...
Atunci, de pretutindeni, va curge viață nouă.
Cu torțe — aprinse robii, zburând din loc în loc
Vor îmbrăca pământul într'un veșmânt de foc;
Vijelioase flăcări vor mistui palate,
Vor șterge orice urmă din vechea nedreptate.

În altă poezie, *După un veac*, Cerna deplânge Basarabia, pe care „hrăpăreț neam de Nord! Călău cucernic“, a răpit-o:

Dintre surori și druște tinerele,
Pe cea mai mândră fată a horei mele
Cu braț păgân ai deslipit-o tu...
Ș'ai pus în groapă trupu-i de zăpadă,
Și pe sicriu — un biciu de plumb ș'o spadă —
Dar ea nu-i moartă, nu!

Căci:

Dreptatea cea cu ochiul neîndura
Ea şade dincolo de Prut, de pază
Şi ochiul ei visează, ce visează?
Să 'ntoarcă vremurile înapoi....

Cerna o deplânge:

Moldova mea, Moldova mea iubită
Ce judecată-a lumii, ce ursită,
Te-a răstignit între tâlhari?

Dar:

În ziua 'nfricoşată-a răzbnării.
Auzi-ne tu, Doamne-al îndurării,
Încinge braţul nostru 'ndoliat!
Revarsă'n el mânia ta cerească!
Fă, dintre noi, o Doamne, să pornească
O piatră pentru noul Goliat..

În altă poezie, Cerna deplânge înstrăinarea Bucovinei:

Tăceţi adânc! Păşiţi ca'n sfinte-altare:
Să nu-l¹⁾ treziţi din visuri seculare,
Să-şi vadă sfântul cuib pe mâni străine.

(Spre Bucovina)

* * *

Poezia *Poporul*, de nuanţă socială, arată starea decăzută a poporului românesc, odinioară falnic.

Cine trece pe poteca dintre moarte şi viaţă?

E un neam, ce-avu pe vremuri o slăvită dimineaţă:

Neam al meu! A morţii cruce tu o duci de voe bună:
Printre veacurile mândre ai avut şi tu cunună,
Dar ai risipit-o, singur, împărţind-o tuturoră,
Cum împarte raze cerul, când s'arată aurora.

Ş'apoi Cerna arată frumuseţile ţării

Mândre's plaiurile tale, ţară mândră între toate!

După ce descrie munca ţăranului voinic, spornică, poetul totuşi regretă:

Doina ta e numai lacrimi, căci la noi nu e iubire.

¹⁾ E vorba de Ştefan cel Mare.

În altă poezie, *Zece Mai*, Cerna zugrăvește în culori vii, cunoscuta sărbătoare națională.

Cerna a trăit sângeroasele răscoale țărănești din 1907. Impreșionat, el a scris o puternică poezie socială, *Zile de durere*, inspirată din acele zile de restriște.

La început, poetul se întreabă :

Din ce pământ revine oastea oare
De sângele a mii de vieți stropită ?
De ce toți stau „cu fruntea grea cernită” ?

Și poetul explică :

Depart, în țara holdelor bogate,
Acolo unde foamea e regină,
Au fost furtuni — și sânge fără vină,
Dela borduri până la palate...

Iar astăzi, pare liniște deplină ;
Dar din adânc vin glasuri înecate,
Vin rugă, blesteme, cereri de dreptate...

O, soare al iubirii, soare sfinte !
Usucă iute câmpurile roșii,
Să nu priceapă'n groapa lor strămoși
A cui a fost — și cine l'a vărsat.

Iată cum încondeiază Cerna pe propagatorii răscoalelor, cari pescuiesc în ape tulburi :

Proptiți în sceptrul Urei și propagând răscoale,
Și voi ați fost apostoli, și voi visarăți raiul —
Sămănători de patimi, ieșiți din saturnale :
Blândețea-și cere tronul și cunoaște graiul,
Atâtea visuri blânde se-abat pe ochi ce dorm —
Invăpăierea voastră făgăduiește zori,
Dar nu răpune noaptea eternelor plânsori —

(Lor).

Trecând peste poezia *Cel mai frumos*, unde Cerna, descriind o copilă ce cântă din gură și chitară ca să-și câștige pâinea de toate zilele, face constatarea că :

Cel mai frumos din cântece să fie un strigăt pentru pâine... Să ne oprim la ciclul poeziilor poetului despre *Isus*. Cerna a fost un mistic, un adânc adorator al celei „mai mari enigme a omenirii“, al lui *Isus*. Așa că, pe lângă cele trei poezii cunoscute, intitulată *Isus*, el avusese de gând să scrie un ciclu despre *Isus*, intitulat *Viziuni de pe Calvar*, din care, însă, a scris numai una cu acest titlu.

Cei trei *Isus* ai lui Cerna marchează fiecare o temă aparte asupra apostolului creștinătății, fiecare poezie înfățișând câte un aspect deosebit al marelui Om.

Trecând peste primul *Isus* (I), iată cum îl înfățișează celelalte două poezii și *Viziuni de pe Calvar*, Poezia (*Isus* II), descrie cu ură și, totodată cu ironie, pe tâlharii cari l'au răstignit și cari sunt:

Orbiți de fumul înserării,
Păgânii cu sufletul rece...

Pe lângă asta, tâlharii erau lași, căci atacaseră un om neînarmat decât cu vorba bună...

Isus venise fără arme
Și blând ca zorii unei veri
Să-alunge răul și să sfarme
Azilul vecinicii dureri.

Și până acolo mergea hidoșenia tâlharilor, încât :

Doar unul stă mâhnit de-oparte ;
Doar unul numai nu-i mișel.
Ori poate-o fi 'ntristat de moarte
Că n'a putut să-l vândă el...

Cerna aruncă ironia și batjocura :

Și cel d'intâiu călău se duce
Mai liniștit, — neștiutor
Că spânzurându-l sus, pe cruce,
L'a înălțat de-asupra lor.

În poezia *Viziuni de pe Calvar*, Cerna se mărginește să descrie numai efectul produs de răstign-

nirea lui Isus: cum pământul s'a cutremurat, cerul s'a întunecat, cum Isus s'a înălțat la cer și s'a născut simbolul adorării și al dumnezeirii :

Din locul patimii eterne
Creștea, se îndălța Isus ;
Iar spinii sfâșiară norii
Ce 'năbușau pământul jos.

Și fruntea-i se făcu tot una
Cu slava'n care se pierdea
Și orice strop al ei de sânge
A devenit pe cer o stea.

In a treia poezie *Isus*, Cerna arată misiunea Apostolului pe pământ și adorarea oamenilor pentru el

Și ochii tăi cei blânzi se înoptară,
Și gura ta s'a 'nvinețit de chin,
Și duhul tău, ce nu putea să moară,
A smuls din trup suspin după suspin...

Un om, un om, prin patimile tale !
Și totuși, cât de sus, lumina mea,
Te-a înălțat răbdarea sfântă-a ta !
De mila ta, la glasul tău de jale,
Cum au putut să stee la o laltă
Atâta chin ș'atâta bunătate ?

Al nostru ești: al celor slabi și goi —
Pământ ți-e trupul și 'n pământ s'ascunde,
Dar umbra ta rămâne printre noi
Și inima-mi te simte orișunde.

Dar, când vei smulge'ntreaga omenire
Din somnul lung al greului răbdat,
Când nu va fi nici chin, nici rătăcire,
Atunce tu zâmbi-vei împăcat.

Atunce numai îngerul hodinii
Va coborî subt ochiu-ți înțelept :
Îți va culege de pe frunte spinii
Și-ți va închide rănile din piept.

Cerna a suferit toată viața, și de sărăcie, și de boală care l-a înmormântat de tânăr. Aceleași note de suferință le-a cântat și în versurile sale. Și,

după cum în scurta sa viață a călcat totdeauna peste suferinți, proclamând, cu ardoarea orbului pentru lumină, *dorul de viață*, tot așa și în versurile sale, Cerna a reacționat contra durerii și a proclamat *setea de viață, fericirea!*..

Această reacție dă notă specifică a poeziei lui Cerna; ea l-a făcut să se deosebească de poeții anteriorii lui și, uneori, să se ridice deasupra lor. Din cauza acestei reacții, poezia lui Cerna va fi gustată multă vreme, atât timp cât suferința va dăinui și omul nu va ști să reacționeze contra ei. Poezia lui Cerna deci, este și va fi o mângâere pentru oricare om care suferă, și-l va face poate mai fericit, după cum și Cerna este *poetul fericirii*.

Ultimele cărțuții apărute din

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Orice număr numai 8 lei

TH. SIMENSCHI. Invățătura în Indii.

Interesantă arătare a metodelor de învățare în patria lui Tagore și a lui Gandhi.

I. POPU-CAMPEANU. Plante străine din comerț.

Nu este curios să afli unde și cum trăește : Ceaiul, Bananul, Trestia-de-zahăr ș. a.?

A. GOROVEI. Lămurirea constituției celei noi.

Titlul arată și importanța cuprinsului.

I. ANDRIEȘESCU. V. Pârvan.

Filosof, istoric, arheolog, Pârvan a fost unul din învățații noștri de samă.

V. GHEȚEA. Ion Creangă, pedagog și învățător.

Interesant pentru învățători în special.

I. SIMIONESCU. Cartea Românească.

Pe scurt se arată istoricul marelui edituri, cât și avântul întreprinderii.

3.01.0117.622

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

17. Rătăcirii bolșeviste de MAIOR I. MINAI.
20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.
22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de ART. GOROVEI.*
24. Păstrarea cărnei de porc de G. GHEORGHIU.*
29. Bașia de DR. EMIL GHEORGHIU.
33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATIDE.*
36. Omul și societatea de AL. GIUGLEA.
37. Bucătăria sătenței de MARIA GEN. DOBRESCU.*
38. Sfecla de zahăr de C. LACRIȚEANU
39. Ingrășarea pământului de I. M. DOBRESCU.
40. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.
41. Banul de A. GIUGLEA.
42. Sfaturi practice de ING. A. SCHORR.
43. Lămurirea calendarului de A. GIUGLEA.
44. Coniuctivita granuloasă de DR. GLĂVAN.
45. Burueni de leac de A. VOLANSCHI.
46. Sfaturi casnice de MAICA RĂLUCA.
47. Cultura tomatelor de I. ISVORAN
48. Rețete pentru gospodina de MAICA RĂLUCA.

Nr.

49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU.
50. Blienoragia sau sculamentul de DR. N. IOAN.
51. Practica agricolă de A. BEJENARIU
52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
53. Tifosul exantematic de TUDOR DUMITRESCU.
54. Boalele animalelor de I. POPU CĂMPEANU.
55. Lucrări din pănuzile de porumb de TITUS G. MINEA.
56. Cartoful de I. POPU-CĂMPEANU.
57. Cum să trăim de DR. F. GRUNFELD.
58. Lucrări din pae și sorg de TITUS G. MINEA.*
59. Insectele vătămătoare pentru arborii noștri roditori de GH. FIȚESCU.*
60. Vaca cu lapte de M. GĂTAN.*
61. Mierea și Ceara de CONST. IONESCU CRISTEȘTI.*
62. Indrumări agricole de C. IONESCU-CRISTEȘTI.*
63. Creșterea păsărilor de PETRONIUS BEJAN.*
64. 101 feluri din ouă de SANDA MARIN*
65. Plante de nutreț de PETRONIUS BEJAN.*
66. Lămurirea constituției celei noi de A. GOROVEI.*

Serla C. „DIN LUMEA LARGĂ“.

Nr.

3. Munții Apuseni de M. DAVID*
5. Bucovina de I. SIMIONESCU.*
6. Basarabia de G. NĂSTASE.*
7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.*
10. Viața în adâncul mărilor de C. MOTAȘ.
- 11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ.*
14. Mănil de peste Nistru de V. HARE...*
16. Lituania de G. NĂSTASE.
19. Românil din Ungaria de I. GEORGESCU.
20. Jud. Turda Arieș de I. MUREȘEANU.
21. Țara Hațegului de GAVRIL TODICA.
22. Spiru C. Haret de I. SIMIONESCU.
23. Danemarca de MAGDA D. NICOLAESCU.*
24. N. Milescu În China de I. SIMIONESCU.
25. Cetățile moldovenești de pe Nistru de APOSTOL D. CULEA.
26. Românil din Bulgaria de EM. BUCUȚA.

Nr.

27. Valea Jiului din Ardeal de P. HOSSU-LONGBIN.
28. Țara Bârsel de N. ORGHIDAN.
29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.
30. Macedo-Românil de TACHE-PAPAHAGI.
31. Românil din Banatul Jugoslav de PR. BIZEREA.
32. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU.*
33. Elveția de TRAIAN G. ZAHARIA.
34. Maramureșul de GH. VORNICU.
35. Austria de I. SIMIONESCU.
36. Belgia de TRAIAN G. ZAHARIA.
37. Afganistanul de I. SIMIONESCU.
38. Anastasia Șaguna de DR. I. LUPAȘ.
39. Biajul de ALEX. LUPEANU-MELIN.*
40. Marea Neagră de DR. I. LEȚȘI.
41. Pe urmele lui Robinson Crusoe de I. SIMIONESCU.*
42. Din Norvegia de I. CONEA.*
43. Din vremea lui Ștefan cel Mare de GEN. R. ROSETTI.*
44. Japonia de I. SIMIONESCU.*

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE”

Nr.	Nr.
45. Olarul Savant de I. SIMIONESCU.*	60. Polonia de I. SIMIONESCU.*
46. Intr'o mănăstire din Himalaya de MIRCEA ELIADE.*	61. Date istorice și culturale din România de CRONICAR.*
47. Dănilă Apostol de N. P. SMOCHINĂ.*	62. Carmen-Sylva (TEKIREHIOL) de DA
COCA ODESEANU.*
48. Govora și Călimăneștii de I. SIMIO-
NESCU.*	63. Gh. Coșbuc de V. M. SASSU.*
49. Sgăria norii New-Yorkului de
PETRU COMARNESCU.*	64. A. Philippide de I. IORDAN.*
50. Nicolae Bălcescu de V. SASSU.*	65. N. Gane de A. GOROVEI*
51. Țara visurilor Împietrite (EGIPTUL)
de MIRCEA HEROVANU.*	66. Lecturi geografice.—Asia de I. SI-
MIONESCU.*
52. Gh. I. Donic de GEN. R. R. ROSETTI.*	67. N. Machiavelli de VL. BOANTĂ*
53. A. Odobescu de AL. TZIGARA-SA-
MURCAȘ.*	68. Gh. Lazăr de PAUL PAPODOPOL.*
54. Banatul de PROF. D. IZVERNICEANU.*	69. I. Urban-Jarnik de A. GOROVEI*
55. Țara Zarandului de G. CAMBER.*	70. G. Enescu de M. COSTIN.*
56. Iordache Goleșcu de N. BANERSCU*	71. Dr. C. I. Istrati de C. KIRIȚESCU.*
57. Bucureștii de V. MIHAILESCU.*	72. Alexandru Vlahuță de V. M. SASSU*
58. Turismul de AUREL PIȚU.*	73. Vasile Pârvan de I. ANDRIEȘCUCU*
59. Absinia de I. SIMIONESCU.*	74. Ion Creangă pedagog și învățător
de V. GHEȚEA.*
	75. Republica Moldovenească a So-
vietelor de N. P. SMOCHINĂ
	76. Panaît Cerna de LUCIAN PREDESCU

Seria D. „ȘTIINȚĂ APLICATĂ”.

Nr.	Nr.
1. Fabricarea săpunului de A.
SCHORR.	21. Șase montaje de radiode CAP. DR.
M. ZAPAN.
2. Motorul Diesel de ING. CASETTI.*	22. Cinematografia de CAP. M. ZAPAN.
3. Industria Pațumului de E. SE-
VERIN.	23. Automobilul de CAPIT. DE AVIAȚIE
M. PANTAZIU.
4—5. Aerul lichid de ILIE MATEI.	24. Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA
6. Industria Azotului de L. GATON.	25. Gazele otrăvitoare de CAP. DR. M.
ZAPAN.*
7—9. Locomotiva de ING. CASETTI.	26. Împăierea păsărilor de N. C. PA-
NESCU.
10. Aeroplanul de DR. V. ANASTASIU	27. Legatul cărților de I. CARAMALAU.*
11. Baloane și Dirijabile de C. MI-
HAILESCU.	28. Înnotul de P. EPUREANU.*
12. Betonul Armat de ING. N. GANEA.	29. Scoaterea petelor de VICTORIA A.
VELCULESCU.*
13. Gări și trenuri de G. ȘIADBEI.	30. Cum navigă corăbiile de SPAR-
DECK.*
16. Tiparul de VASILE ROMĂNESCU.	31. Pianorul de ING. G. LIPVAN.*
17. Ce se scoate din cărbuni de C.
V. GHEORGHIU.	32. „Cartea Românească” de I. SIMIO-
NESCU.*
18. Industria materialelor colorante
de G. A. FLOREA.	
19. Fotografia de CAP. DR. M. ZAPAN.	
20. Industria zahărului de G. I. BA-
BOIANU.	

RĂSPÂNDIȚI

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE”

E cea mai trebuitoare bibliotecă. Unică prin varietatea cuprinsului, prin ieftinătate, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințe folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor, la ori ce vârstă, căci e instructivă, educativă și practică.